

Ny art for videnskaben

- en fossil havmus fra Hasle

Af
Jesper Milàn
Geomuseum Faxø
Østervej 2
DK - 4640 Faxø

Christopher J. Duffin
The Natural History Museum
Cromwell Road
London SW7 5BD
UK.

Kystklipperne lige syd for Hasle by er et yndet sted at gå på fossiljagt, da der findes rigtig mange spændende og vigtige fund fra Danmarks fjerne urtid netop her (Figur 1). De rødbrune sandstensklipper er fra starten af den geologiske tidsperiode Juratiden, for ca. 190 millioner år siden. Dengang var Bornholm del af en kyststrækning, der løb ned gennem det sydlige Sverige og videre ned til

Polen. Haslesandstenen, som klipperne hedder, er dannet i kystzonen af dette hav, og blandt de mange fossiler, man kender fra sandstenen, kendes blandt andet rester af fisk, tænder fra forskellige slags hajer og svaneøgler, og der

Fig. 1. De smukke røde sandstensklipper syd for Hasle havn er et paradis for ivrige fossiljægere.

Foto: Jesper Milàn

er endda fundet det forstenede fodspor fra en lille rovdinosaur, der havde gået i vandkanten, og som man nu kan se som flot rekonstruktion på NaturBornholm. Sidste år blev der imidlertid fundet nogle hidtil ukendte tænder. Tænderne blev fundet af den ivrige fossiljæger Mette Agersnap Grejsen Hofstedt, på en af hendes utallige fossiljagter rundt om i landet. Tænderne viste sig at være en speciel slags knusetænder, der stammer fra en havmus (Figur 2). Havmus, eller kimærer som de også kaldes, er en gruppe af bruskfisk beslægtet med hajer og rokker, der lever på havbunden, hvor de spiser krebsdyr og muslinger (Figur 3 næste side). For at kunne knuse de hårde skaller på deres byttedyr, er deres tænder omdannet til brede tandplader, der nærmest virker som en nøddeknækker, når tandpladerne fra over- og undermundten lukkes sammen. Desværre kendes der kun meget få fossiler af havmus, hvor man kan se formen på kroppen, da de ligesom hajer og rokker er bruskfisk og derfor ikke har nogen særlige hårde dele, der kan fossilisere ud over de mas-

Fig. 2. Tandpladerne fra havmusen der nu er erklæret for Danekræ (DK-865). Foto: Sten Lennart Jakobsen

sive tandplader. Men ud fra de få heldige fossiler man har, hvor man kan se konturen af kroppen, kan man se, at den ydre form på havmusene ikke er ændret nævneværdigt de sidste 200 millioner år. Heldigvis er formen på deres knusetænder forskellig hos de mange typer af nulevende og fossile havmus, og derfor kan man let kende dem fra hinanden, selvom man kun har tandpladerne.

Det nye fund

Hidtil havde der kun været gjort et enkelt fund af en delvist bevaret tandplade fra en havmus i Haslesandstenen. Da fundet var det første bevis for havmus i Haslesandstenen, blev det erklæret for Danekræ (DK-148), selvom tandpladen ikke var helt komplet. Det nye fund, der består af de to forskellige typer tandplader, der sidder i munden på en havmus, var meget bedre bevaret og gjorde det muligt at rekonstruere tandsættet på fos-

silet (Figur 4). Og yderligere viste det sig, at når man sammenlignede formen på de nye tandplader med formen på andre kendte fossile tandplader fra hele verden, så adskilte de sig tilstrækkelig meget i formen til, at det kan fastslås, at der var tale om både en ny slægt og art af havmus. Derfor blev det nye fund også erklæret for Danekræ (DK-865).

”Knusetanden fra Bornholm”

Det nye fund har fået det latinske navn *Oblidens bornholmensis*, hvor slægtsnavnet *Oblidens* er sammensat af det latinske ord ”oblido” – at knuse og ordet ”dens” som betyder ”tand”, så det tilsammen danner ”Knusetand”. Artsnavnet *bornholmensis* betyder ”fra Bornholm”, så navnet på den nye fossile havmus fra Hasle kan altså oversættes til Knusetanden fra Bornholm. Vi håber dette fund vil inspirere endnu flere amatørgeologer til at gå på jagt i Bornholms undergrund, hvor der med garanti stadig ligger mange ukendte forhistoriske væsener og bare venter på at blive opdaget!

Fig. 3. Skitse af en nulevende havmus.
Grafik: Christopher Duffin

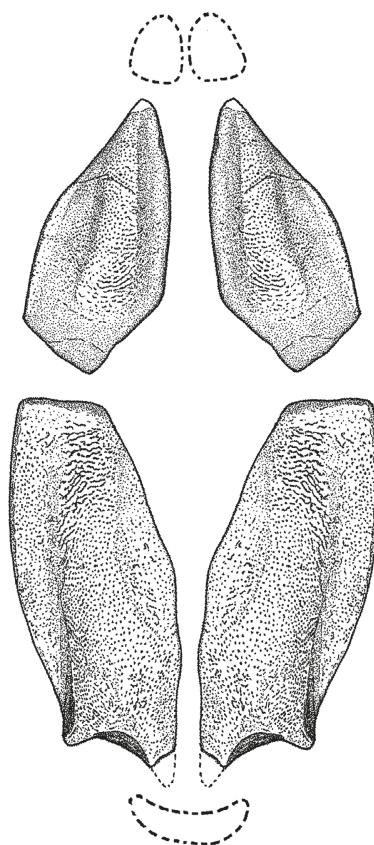
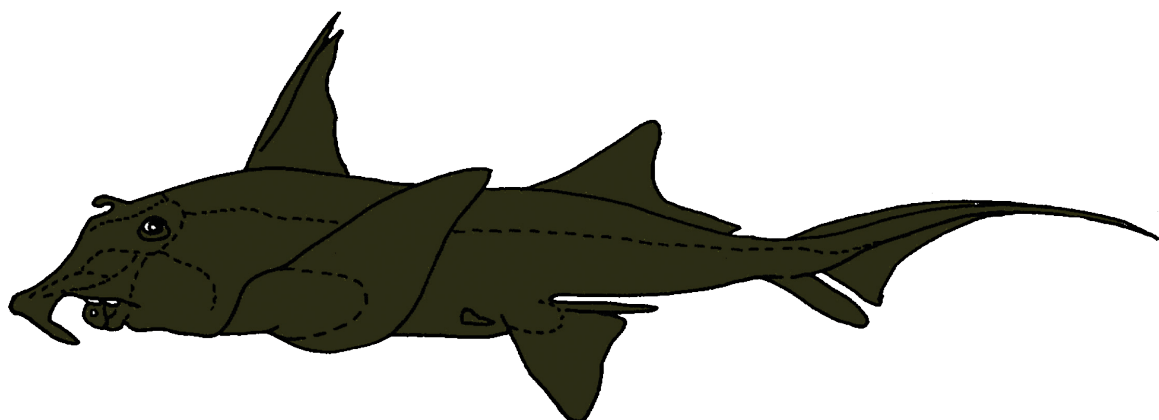

Fig. 3. Rekonstrueret tandsæt hos *Oblidens bornholmensis*. Når munden lukkes trykkes tandpladerne mod hinanden nærmest som en nøddeknækker. Grafik: Christopher Duffin